

Inženirski materiali

Uvod

Franc Zupanič

Vrste inženirskih materialov

- Tradicionalni inženirski materiali
 - Kovine
 - Keramika
 - Polimeri
 - Kompoziti
- Trajnostni materiali
- Biomateriali
- Pametni materiali
- Nanomateriali

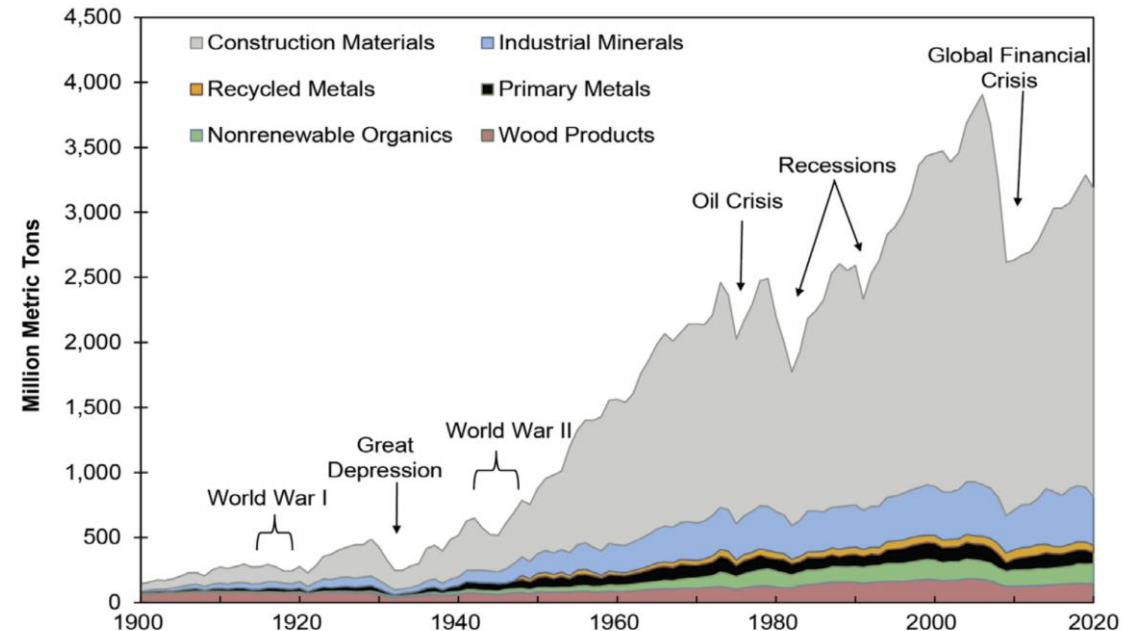

Svetovna proizvodnja materialov

- Kovine
 - jeklo, 1,8 Gt
 - aluminij, > 80 Mt
- Polimeri
 - plastika (duromeri in plastomeri), 360 Mt
 - guma, sintetična 30 Mt, kavčuk 15 Mt
- Keramika
 - cement, 4,1 Gt
 - SiC, 8,8 Mt
 - steklo, 209 Mt
- Kompoziti
 - ogljikova vlakna, 0,3 Mt
 - aramidna vlakna, 0,105 Mt

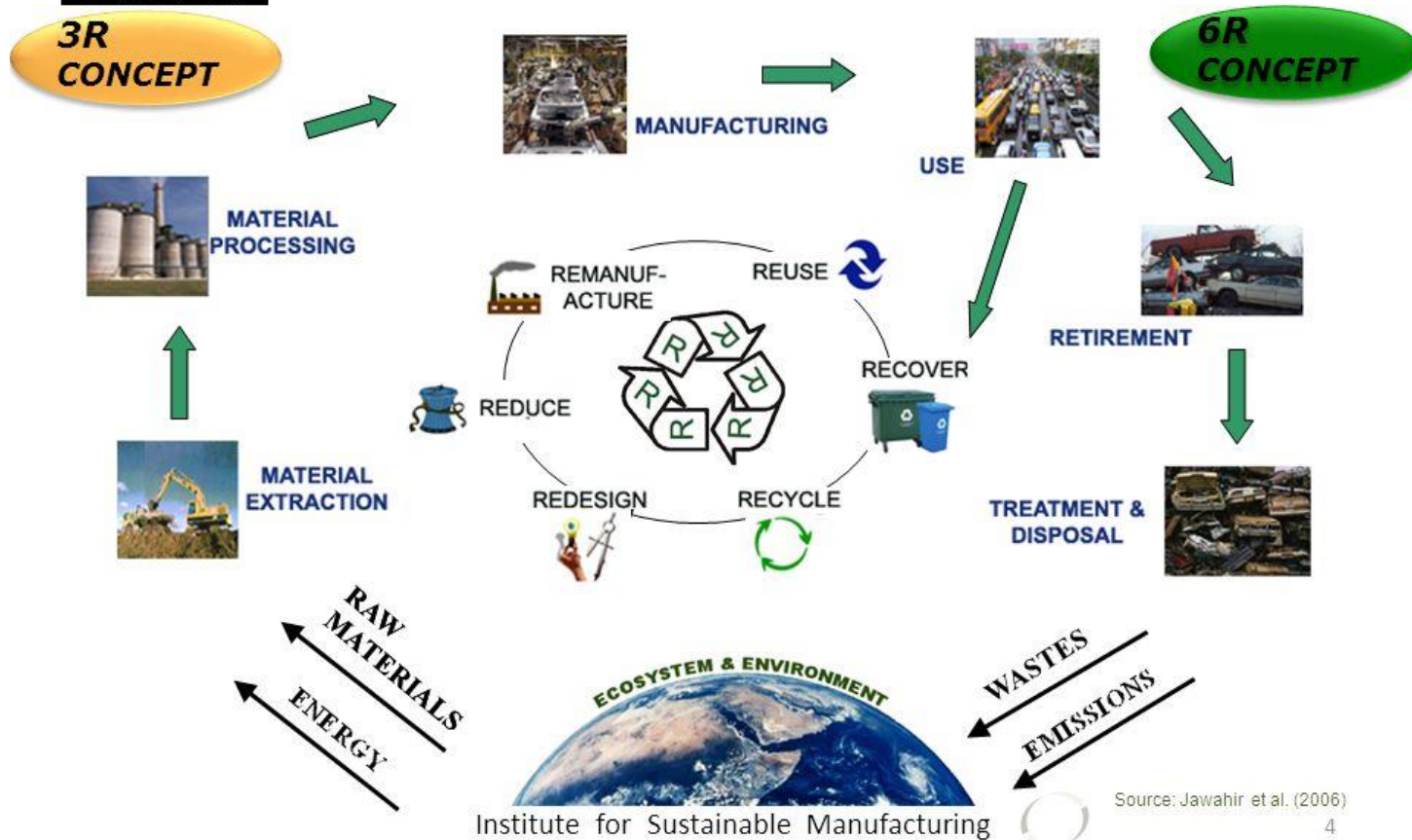
U.S. Nonfuel Material Consumption, 1900-2020¹

Življenjski cikel materialov

Closed-loop Material Flow – The 6R Approach

Koncept 6R

- Reduce – zmanjšaj
- Reuse – ponovno uporabi
- Redesign – rekonstruiraj
- Remanufacture – ponovno izdelaj
- Recycle – recikliraj
- Recover - obnovi

Strateške surovine

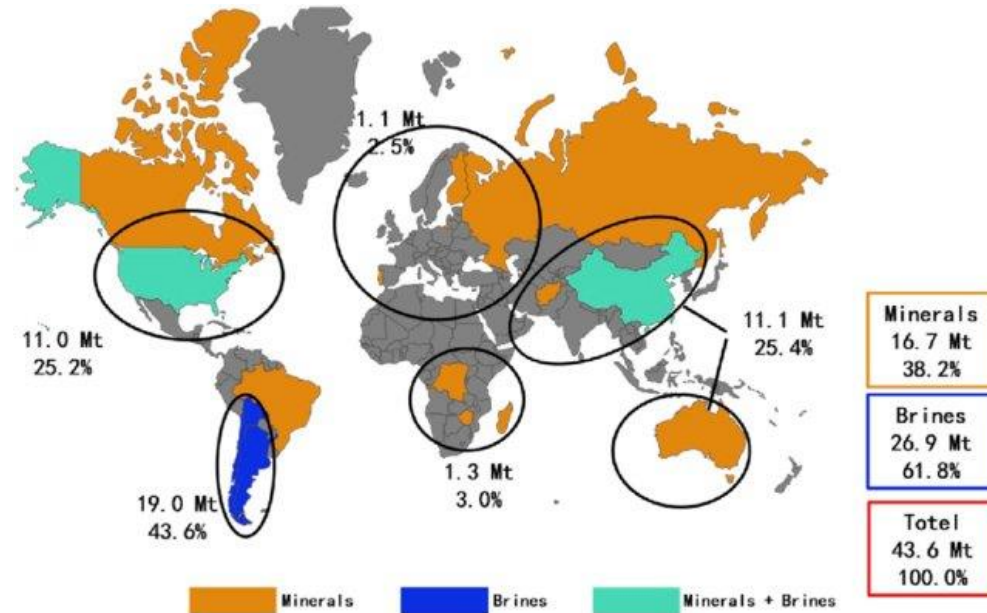
- kovine redkih zemelj
- kobalt
- skandij
- litij

- raziskava morskega dna na Arktiki

Rare earth metals production and reserves

https://www.researchgate.net/publication/340030643_Introduction_of_manganese_based_lithium-ion_Sieve-A_review/figures?lo=1

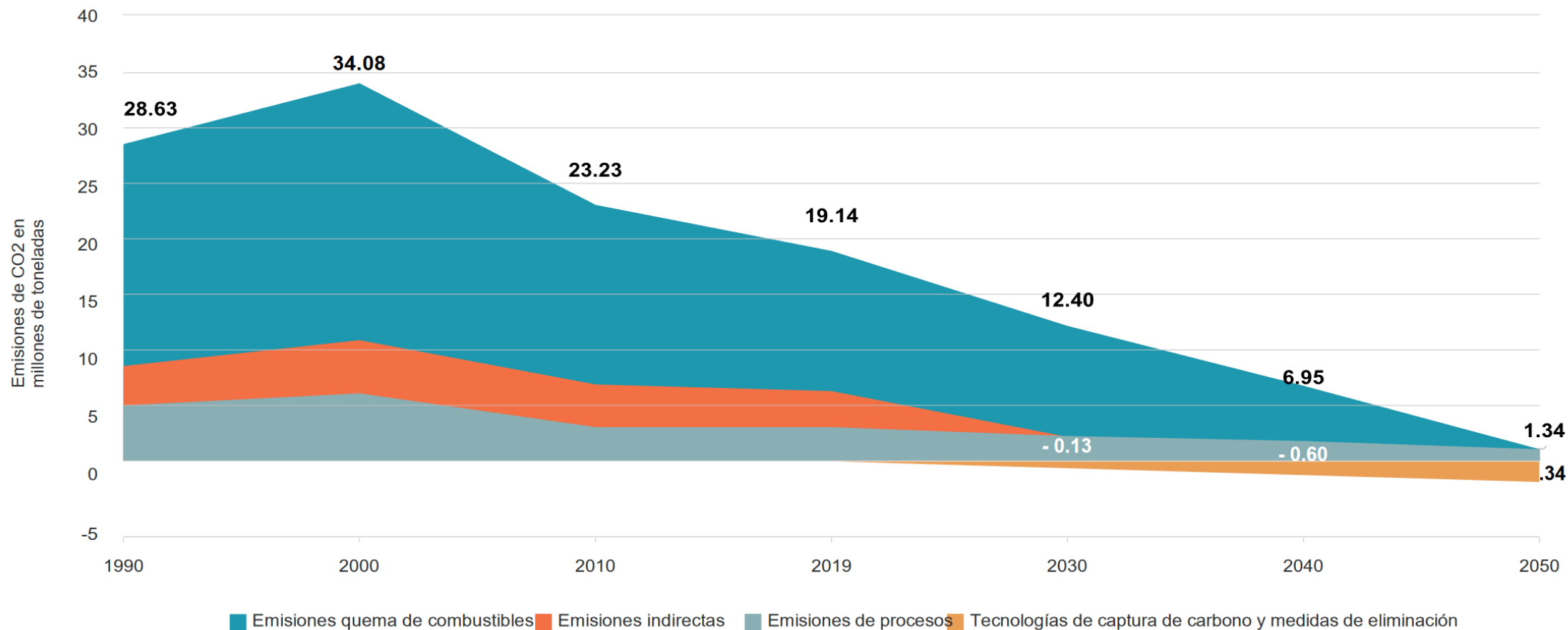

Sproščanje CO₂ pri izdelavi

- $\text{CaCO}_3 \rightarrow \text{CaO} + \text{CO}_2$
- $2\text{FeO} + \text{C} \rightarrow 2\text{Fe} + \text{CO}_2$
- $2\text{Al}_2\text{O}_3 + 3\text{C} \rightarrow 2\text{Al} + 3\text{CO}_2$

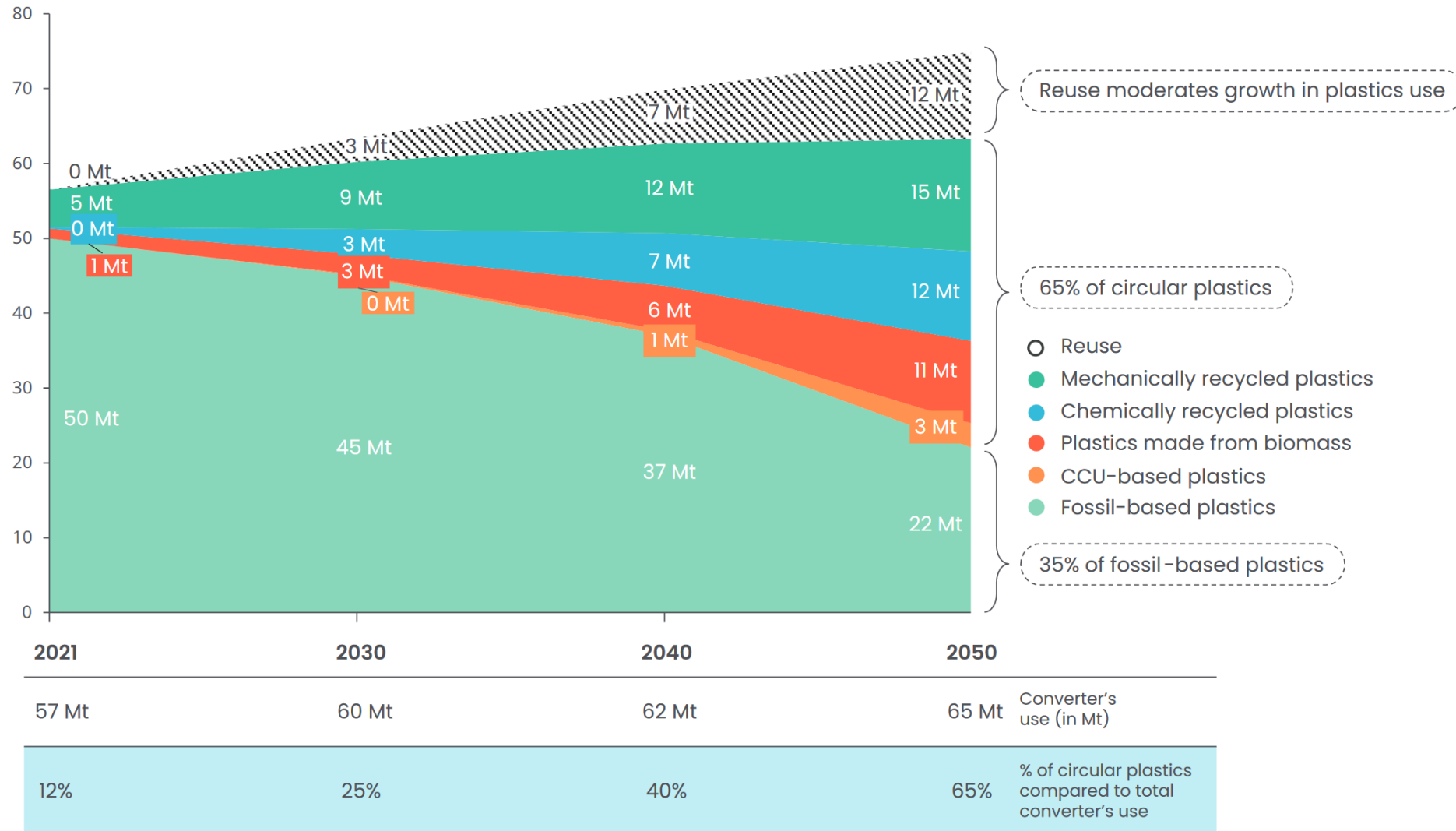
- Razvoj brezogljčnih postopkov
- Imobilizacija nastalega CO₂
- Energija iz nefosilnih (zelenih) virov

Keramika – brezogljčna proizvodnja

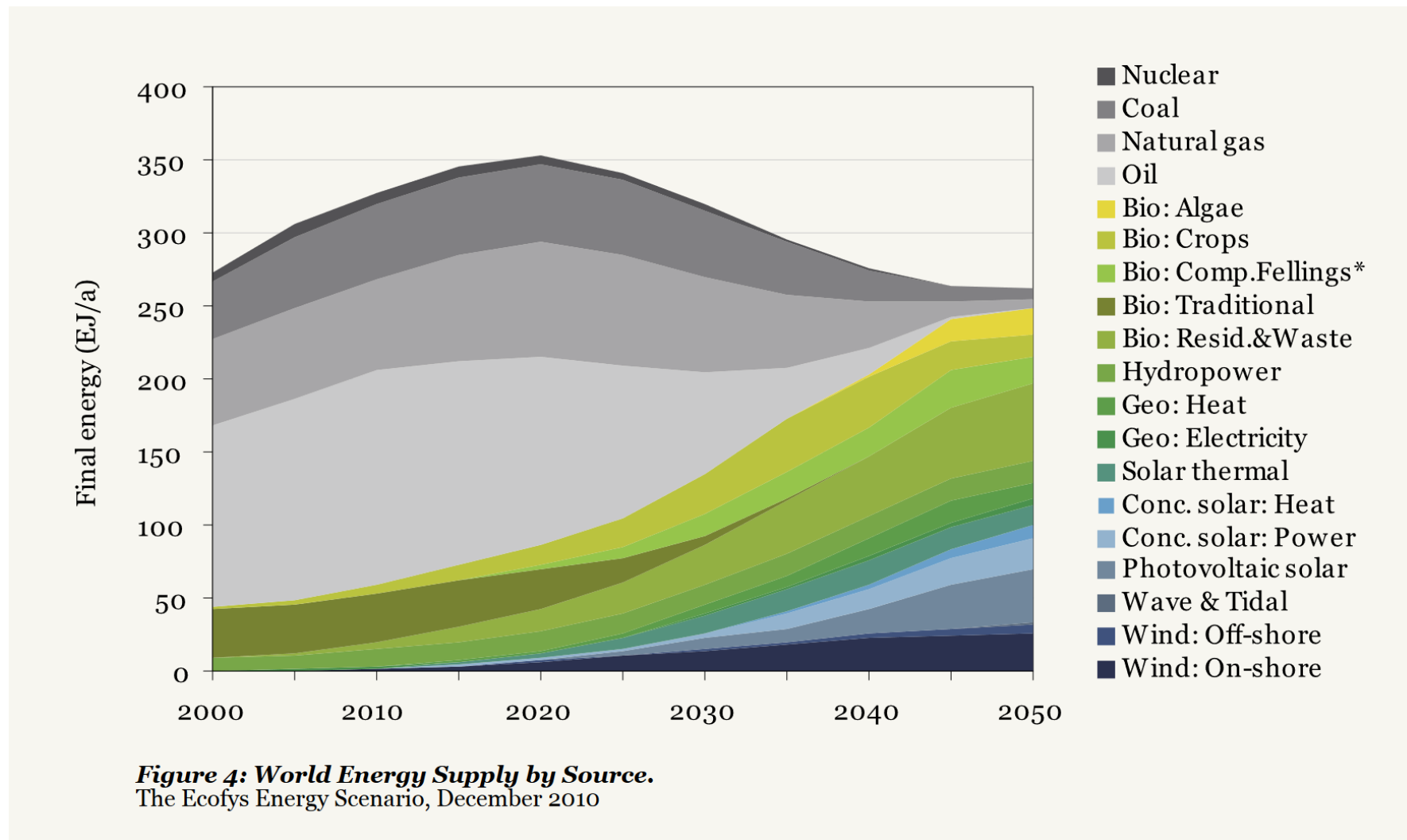
<https://www.ceramicroadmap2050.eu/chapters/continuing-our-path-towards-climate-neutrality/#>

Izdelava polimerov iz nefosilnih virov

https://plasticseurope.org/wp-content/uploads/2023/10/PlasticsEurope_Summary_24.10.pdf

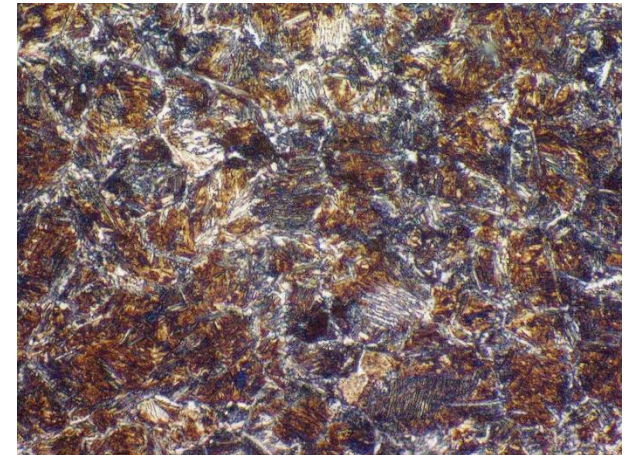
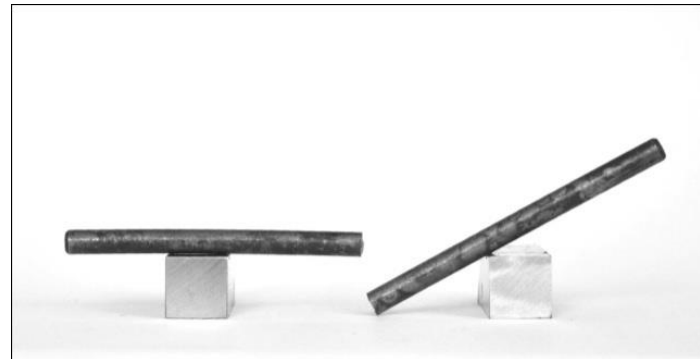
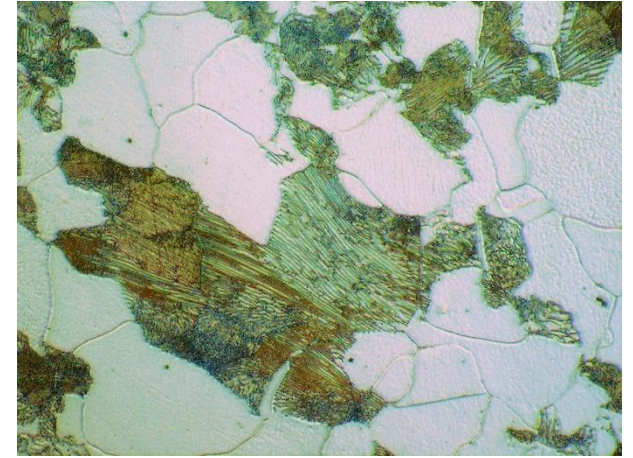
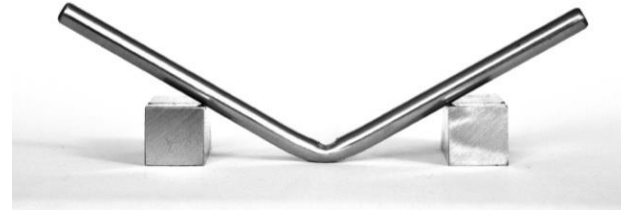
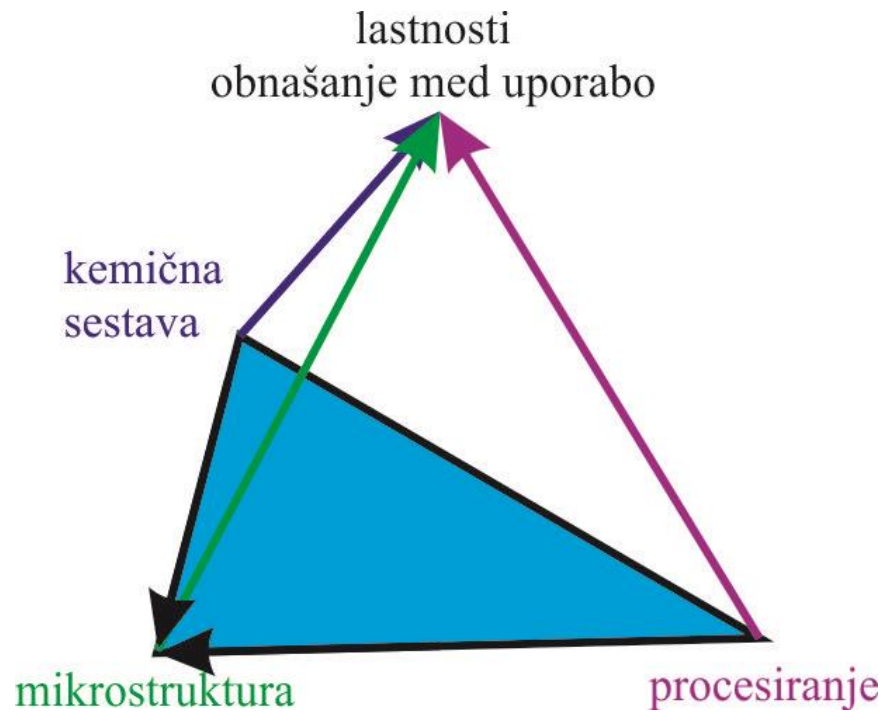
Zeleni viri energije

Pomembni koraki pri pridobivanju energije

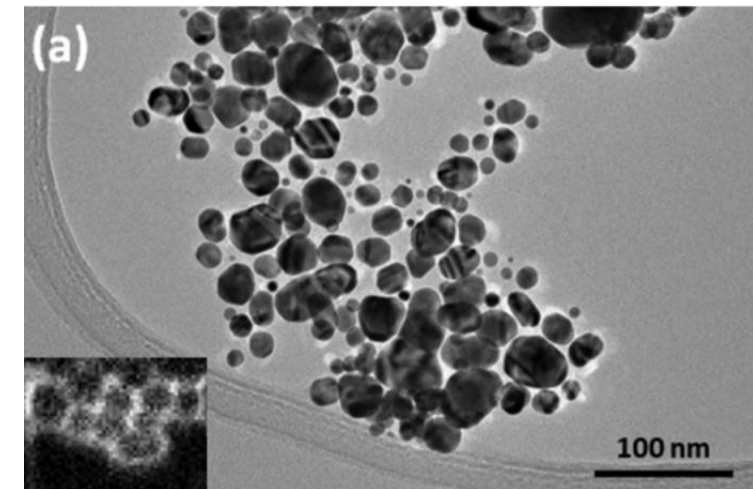
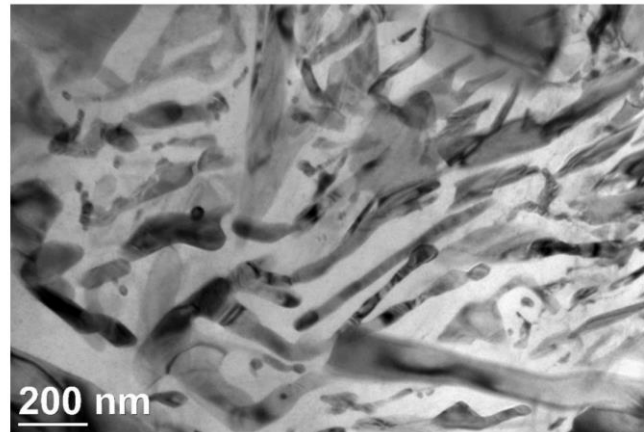
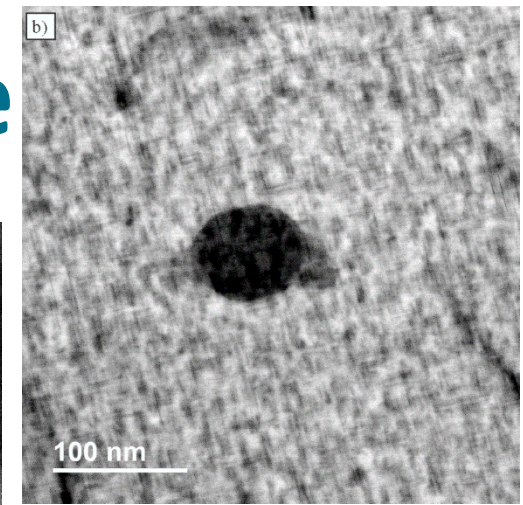
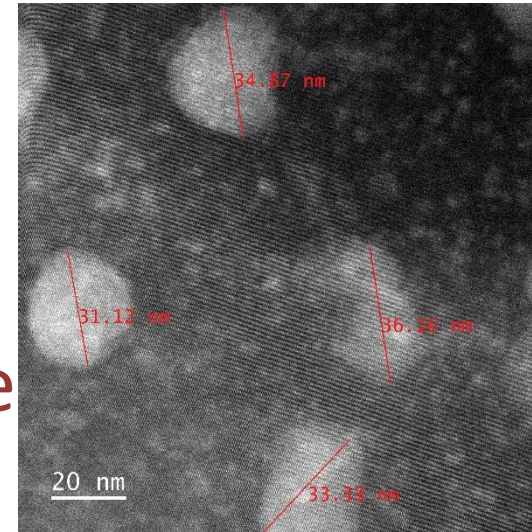
- fuzija
- jedrske samopolnilne baterije
- sobna superprevodnost
- litijeve ionske baterije
- alternativne baterije
- magnetni materiali
- vodikove gorivne celice
- pridobivanje vodika

Kaj je veda o materialih

Katedra za materiale in preoblikovanje

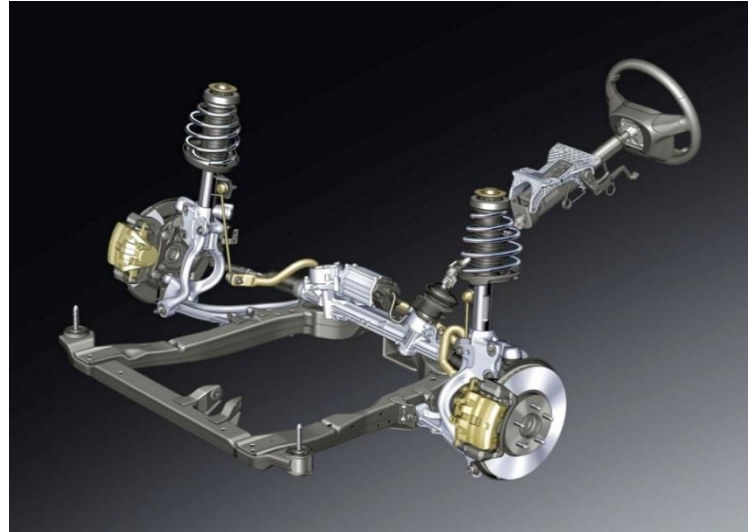
- Visokotrnostne aluminijeve zlitine Al-Mg-Si (serija 6xxx)
- Toplotnoobstojne aluminijeve zlitine s kvazikristalnimi in kristalnimi nanoizločki
- Superbainitna jekla
- Zlati nanodelci

Materiali: Od atoma do uporabe

- Kemična sestava
 - dosedaj v veliki meri intuitivna
 - uporaba programov za simulacijo
 - uporaba kvantnih računalnikov
 - umetna inteligenca
- Fizikalno modeliranje procesov

Visokotrdozna Al-zlitina iz sistema Al-Mg-Si

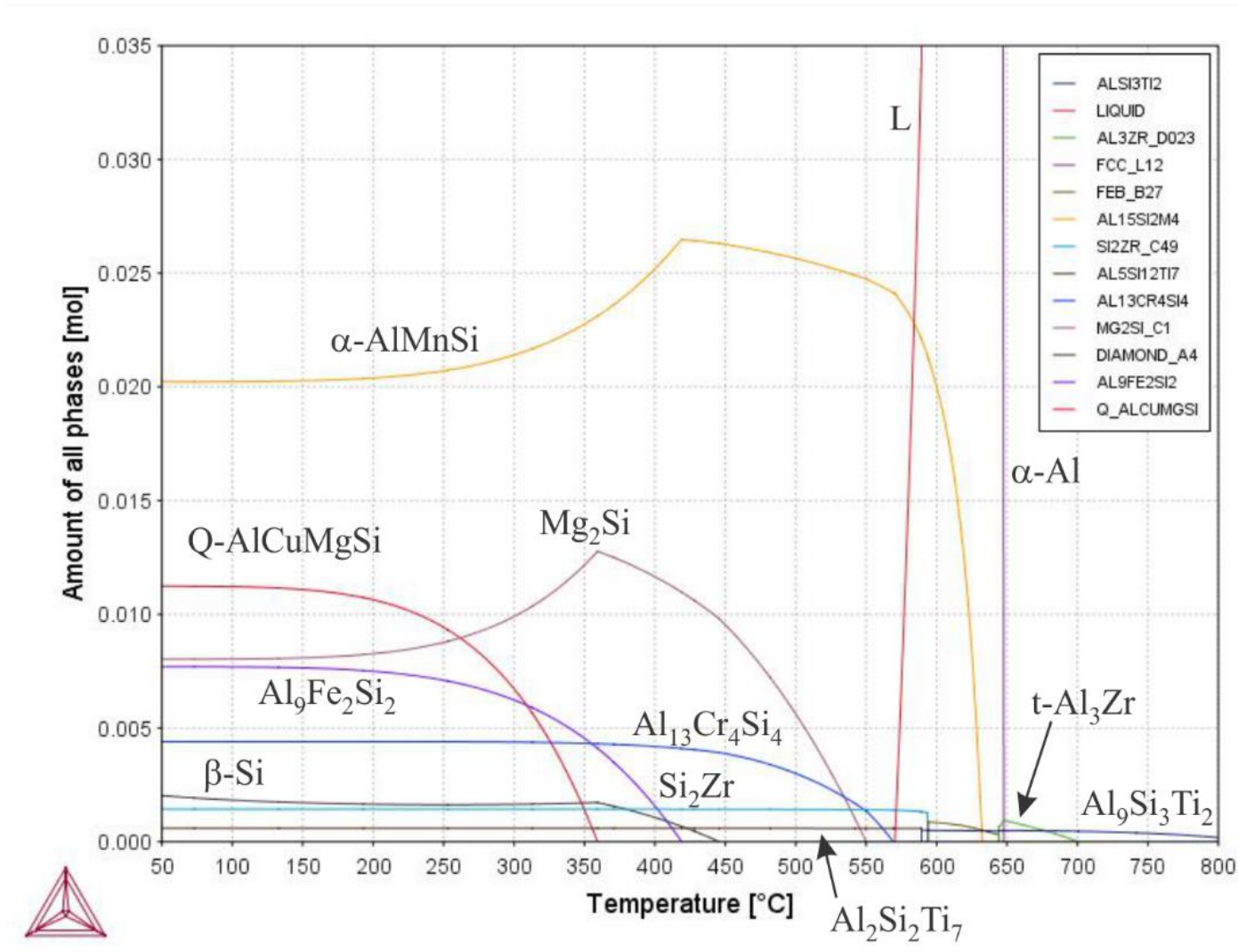
Element	Si	Fe	Cu	Mn	Mg	Cr	Zn	Ti	Zr
Examined alloy	1.58	0.18	0.55	0.71	1.01	0.19	0.17	0.04	0.17
AA 6082	0.7-1.3	0.5	0.1	0.4-1.0	0.6-1.6	0.25	0.2	0.1	-
AA 6086	1.3-1.7	0.14-0.25	0.75	0.7-0.8	0.85-1.1	0.15-0.25	0.2	0.1	0.15-0.25

Cilj:

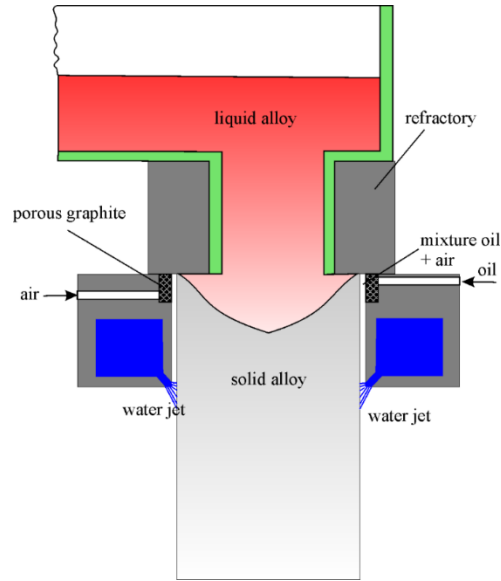
enakomerna porazdelitev disperzoidov, ki preprečijo rast kristalnih zrn,

enakomerna porazdelitev nanometrskih izločkov β'' -Mg₂Si in Q'-AlCuMgSi, ki utrjujejo trdno raztopino bogato z aluminijem α -Al.

Napoved fazne sestave

Tehnologija izdelave

Litje in taljenje

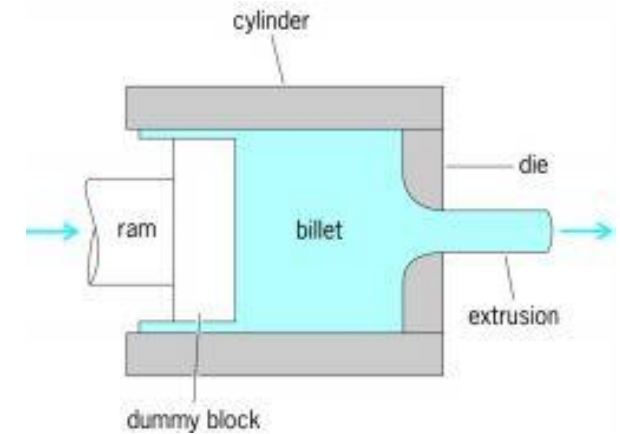
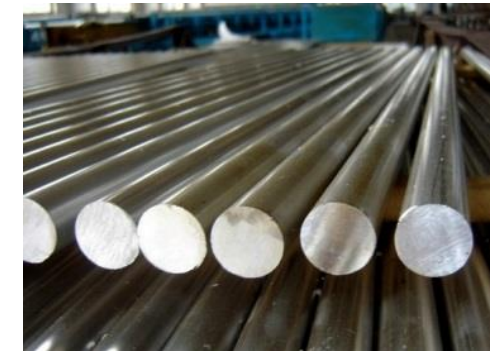
Zadrževanje taline

Polkontinuirno litje
(HotTop-AirSlip, LFEC)

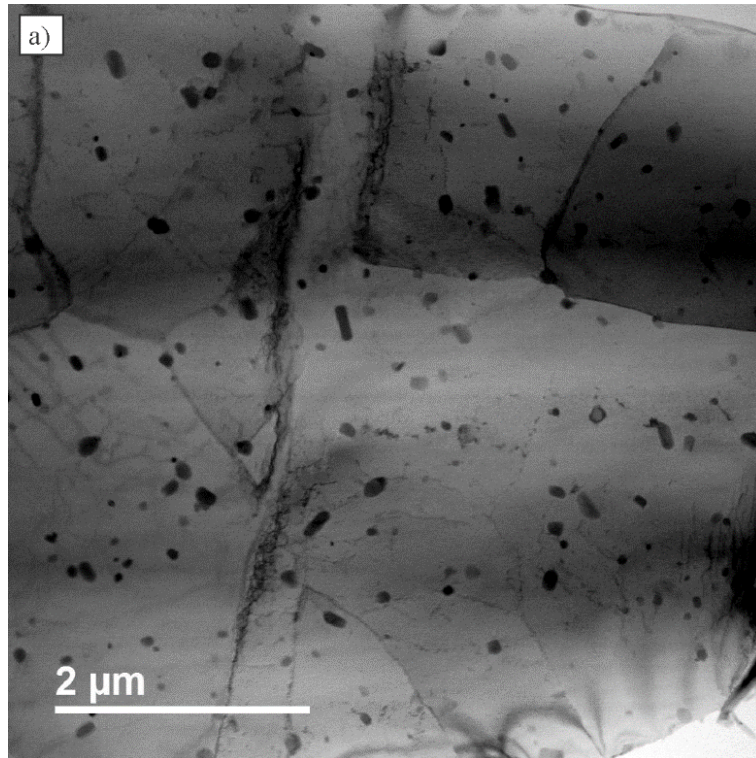
Homogenizacija

Ekstruzija

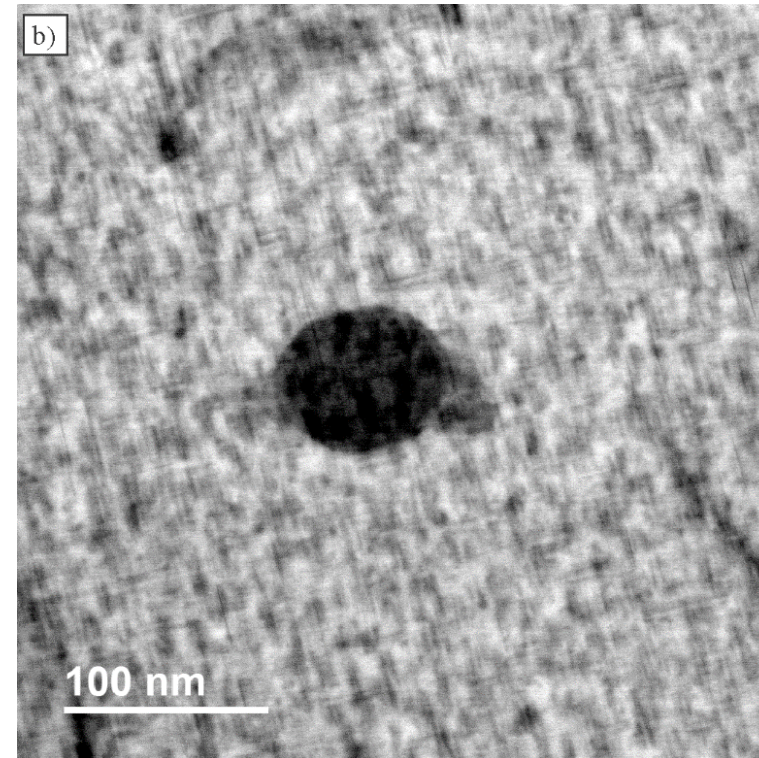
Topilno žarjenje in
umetno staranje

Mikrostruktura

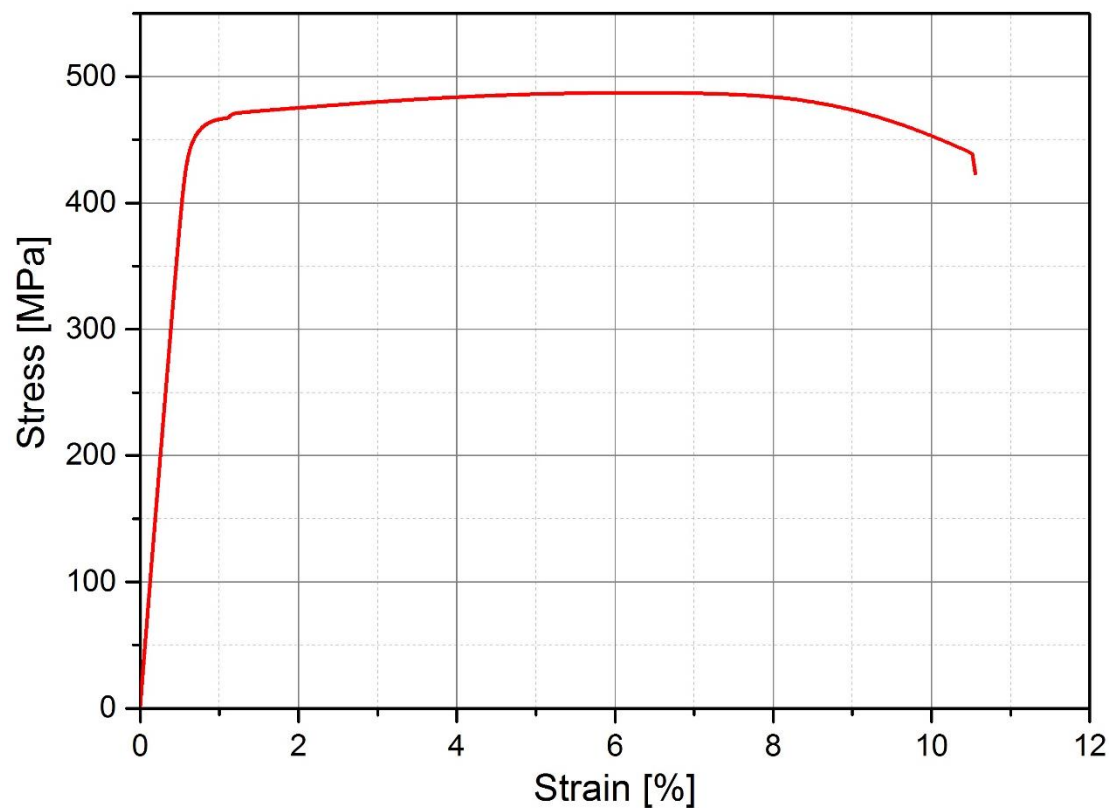

- Majhna kristalna zrna
- Disperzoidi α -AlMn(Fe,Cr)Si
- Majhna gostota dislokacij
- Izločki β' -Mg₂Si in Q'-AlMgCuSi

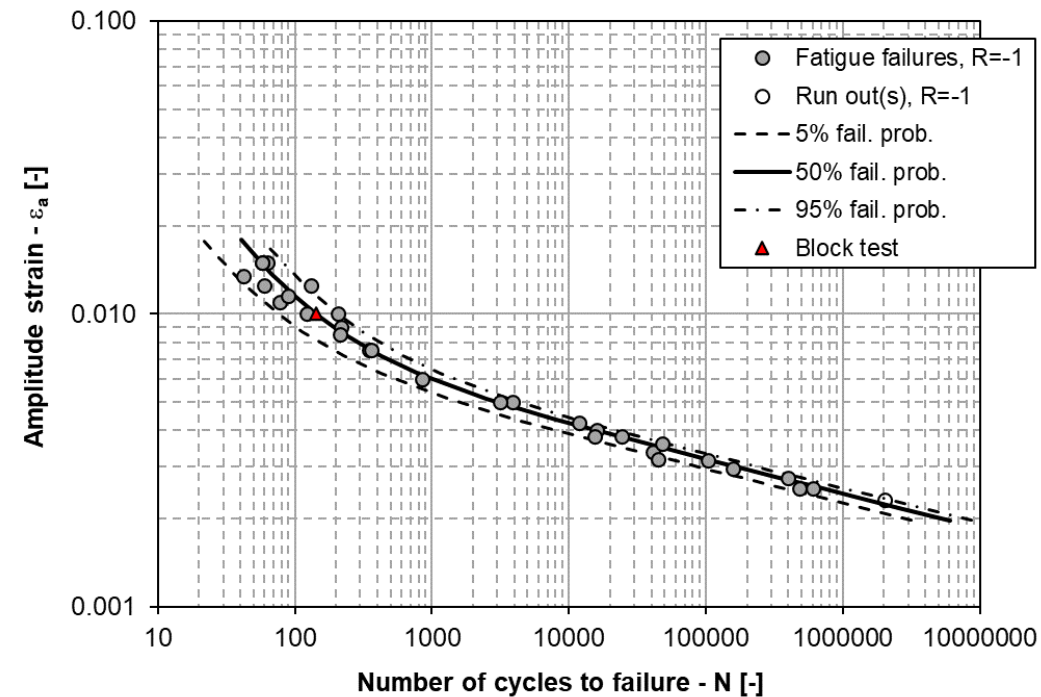

- Disperzoid α -AlMn(Fe,Cr)Si
- Velika gostota izločkov β'' -Mg₂Si in Q'-AlMgCuSi

Lastnosti

Natezni diagram

Utrujanje